

EnergiIntelligent Dalarna

Verksamhetsplan 2010

Beslutad av styrguppen EID 2010 02 05

Innehållsförteckning

Inledning	2
I. ARBETSPLAN FÖR 2010	4
Samverkans och informationsinsatser	4
Strategiska områden:	
1. Energisnåla byggnader	4
2. Energieffektiv industri	5
3. Miljöanpassade transporter – vägen in i framtiden	6
4. Klimatsmart konsumtion och beteende	6
5. Produktion av förnybar energi	7
6. Samhällsplanering för energieffektivitet	7
7. Energiomställningen som hävstång för utveckling och tillväxt	8
8. Utbildning, kunskap – insikt – handling	8
9. Systemeffektivitet	9
Uppföljning	9
II. ORGANISATION, GENOMFÖRANDE OCH EKONOMI	10
Organisationsstruktur	10
Genomförande	12
Ekonomi	13

Verksamhetsplan 2010

Inledning

EnergiIntelligent Dalarna

EnergiIntelligent Dalarna är en regional samverkansprocess som syftar till fler regionala och lokala åtgärder för att nå hållbara och miljöanpassade energilösningar. Samverkan påbörjades genom det regionala energiprogram som fastställdes våren 2006. Detta ska bidra till ambitioner som uttrycks i Dalastrategin, det regionala utvecklingsprogrammet, och till Dalarnas miljömål för energi och klimatpåverkan.

Energiprogrammet omfattar vision, mål och 63 åtgärder inom flera områden och därtill faktaunderlag. I programmet behandlas de flesta energifrågor av betydelse, dock inte transporter. En särskild strategi för miljöanpassade transporter har tagits fram inom ramen för Dala-MaTs, projektet där Region Dalarna varit huvudman.

Energiprogrammet kompletteras nu med en regional klimat- och energistrategi, vars slutversion arbetas fram under 2010. Detta är ett led i ett regeringsuppdrag till länsstyrelsen. Samrådsversionen, som färdigställdes hösten 2008, identifierar nio områden där det behövs ytterligare insatser för att Dalarna ska kunna bidra till genomförandet av klimat- och energipolitiken. Områdena är: Energisnåla byggnader; Energieffektiv industri; Miljöanpassade transporter; Klimatsmart konsumtion och beteende; Produktion av förnybar energi; Samhällsplanering för energieffektivitet; Energiomställningen som hävstång för utveckling och tillväxt; Utbildning samt Systemeffektivitet.

EnergiIntelligent Dalarna etablerades genom en treårig uppbyggnadsfas 2006–2008 och fortsätter nu permanent. I organisationen eller nätverket deltar i olika grupper representanter för kommuner, myndigheter, organisationer, näringslivet m.fl. En partsammansatt styrgrupp leder arbetet och länsstyrelsen står för processens sekretariat. Främsta uppgifter för processen är att främja samverkan mellan olika aktörer, genomföra informationsinsatser, uppföljning och stimulera aktörerna i länet att genomföra åtgärder. Huvuddelen av genomförandet sker inom ramen för ordinarie verksamheter och parallella processer, däribland ByggDialog Dalarna.

Uppdraget från nationell politisk nivå

Dalarna var tidigt ute med en regional strategisk energisamverkan och har uppmärksammats nationellt och av andra län och regioner. Under de senaste åren har den regionala nivåns betydelse samtidigt uppmärksammats mer av den nationella politiken och nya uppdrag har kommit.

I propositionerna till *En sammanhållen klimat- och energipolitik*, som riksdagen behandlade våren 2009, bedömer regeringen att länsstyrelser och kommuner tillsammans med regioner är viktiga aktörer i arbetet med att genomföra den nationella klimatstrategin. Vidare att Länssty-

relserna har ett ansvar för att samordna och driva på det statliga och regionala klimat- och energiarbetet, konkretisera arbetet med regionala klimat- och energistrategier genom att planera och genomföra insatser i samverkan med berörda aktörer samt att stödja näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete. Där aviserades även ett nytt energieffektiviseringsprogram, som ska komplettera redan pågående satsningar regionalt och lokalt, däribland stöden till kommunal energi- och klimatrådgivning och regionala energikontor.

I budgetpropositionen hösten 2009 konkretiserades det femåriga energieffektiviseringsprogrammet som syftar till att genomföra EU:s energitjänstedirektiv och att nå uppsatt mål. Tre huvuddelar ingår i programmet:

1. Ökad dialog och samverkan för att öka det regionala samförståndet kring utmaningarna. Breddning och fördjupning av arbetet med regionala klimat- och energistrategier och huvudansvar till länsstyrelserna för strategisk samordning av regionalt arbete för energieffektivisering.
2. Förstärkt energi- och klimatarbete i kommuner och landsting genom frivilliga avtal med staten.
3. Införande av energikartlägningscheckar för näringslivet där synergier med kommunal energirådgivning m.m. söks.

Verksamhetsplanen är indelad i två delar. **Del I** redovisar insatser som genomförs under 2010 och **Del II** organisation, hur arbetet genomförs och ekonomi. Samrådsversionen av den regionala klimat- och energistrategin och det ursprungliga energiprogrammet finns att ladda ner på www.energiintelligent.se. De finns även i tryckta versioner.

I. Arbetsplan för 2010

Arbetsplanen för 2010 fokuserar på det arbete som utförs av EnergiIntelligent Dalarnas sekretariat efter behandling i dess styrgrupp. Därtill behandlas viktigare insatser i de samverkande processerna och inom ordinarie verksamheter. Därutöver pågår mycket annat inom energiområdet som svarar upp mot ambitionerna, men som inte särskilt nämns. Indelningen i arbetsplanen följer klimat- och energistrategins strategiska områden. Utöver de specifika uppgifterna som anges för sekretariatet ska detta vid behov stimulera insatser och samverka inom alla områden. Flera av åtgärderna som listas är redan påbörjade.

Samverkans- och informationsinsatser

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

Sekretariatets huvuduppgift är att hålla samman nätverket, bevaka utvecklingen i länet, stödja befintliga och nya processer, ordna möten och seminarier, och därigenom bidra till att hålla arbetet levande.

- **Möten** med styrgrupp, AU/samverkansgrupp och referensgrupp sker fortlöpande. Uppgifterna är bl a samordning, och att identifiera områden där det finns behov att **stimulera insatser och samverka**.
- Ett **regionalt energiseminarium** genomförs för åttonde året i rad i bred samverka. Seminariet blir samlingspunkt för aktörer inom energiområdet och andra intresserade. Det ska bidra till att föra energi- och klimatarbetet i länet framåt, visa goda exempel på genomförda åtgärder och stämma av arbetet inom EnergiIntelligent Dalarna och den regionala klimat- och energistrategin. Det ska även bidra till fördjupning och ökad kunskap. Genomförs i maj 2010.
- En slutlig version av den **regionala Klimat- och energistrategin** färdigställs och förankras under året. I anslutning till detta färdigställs konsekvensanalyser och påbörjas ett större arbete med en systemanalys.
- En **hemsida** för EnergiIntelligent Dalarna har etablerats. Kompletteras med intressanta nyheter och goda exempel. Hemsidans struktur och innehåll utvecklas fortlöpande.
- Sekretariatet bevakar fortlöpande utvecklingen inom energi- och klimatområdet, och gör insatser för att stödja befintliga processer, och initiera nya.

1. Energisnåla byggnader

Andra aktörer och processer genomför:

- **ByggDialog Dalarna** arbetar i olika grupperingar med energieffektivisering under hela fastighetens livslängd. Byggdialogen är en process som tar ett helhetsgrepp över bygg- och fastighetssektorns miljö- och kvalitetsarbete. Stiftelsen Tekniskdalen driver projektet **Energiligan Dalarna** som en del av Byggdialogen. Byggdialogen har finansiering klar t o m 2010. Under året kommer underlaget för fortsatt arbete att tas fram.

- **Plan- och beredskapsenheten** på Länsstyrelsen har tillsyn över kommunernas arbete med samhällsplanering, energideklarationer mm.
- Gävle Dala Energikontor har i uppdrag av Energimyndigheten att samordna och stödja **kommunernas energi- och klimatrådgivning**. I energiprogrammet är insatser för att utveckla energi- och klimatrådgivningen ett prioriterat område. Projektet kommunala energiplaner/klimatstrategier (se pkt 6) behandlar även detta. Genomförs fortlöpande.
- Säkerställa att **EG-direktiv inom byggsektorn - bl.a. energideklarationer och energitjänstdirektivet** implementeras och blir positiva verktyg för att identifiera och genomföra energieffektiviseringsåtgärder i byggnader i Dalarna. Genomförs av bl.a. Länsstyrelsens planenhet, kommunerna, mäklarbranschen, ByggDialog Dalarna och Gävle Dala Energikontor i samverkan. Ett nätverk för konsulter initieras.
- En **konsekvensanalys** av den regionala energi- och klimatstrategins mål om en halvering av energianvändningen i bebyggelsen initieras i början av året. Arbetet genomförs som ett doktorandprojekt på Högskolan Dalarna, i samverkan med ByggDialog Dalarna.

2. Energieffektiv industri och näringsliv

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En **konsekvensanalys** av den regionala energi- och klimatstrategins mål vad gäller energiomställningen inom industrin initieras under året.

Andra aktörer och processer genomför:

- I den ordinarie miljötillsynen som bedrivs av Länsstyrelsen och kommunerna finns energifrågorna med.
- Länsstyrelsens näringslivsenhet fortsätter att avsätta **företagsstömedel till konsultcheckar** för energikartläggning i företag. Under 2010 kommer även nya statliga medel som stöd för energikartläggning i företag.

Några pågående projekt inom länet:

- **GREEN**, samverkansprojektet **Gränslös energisamverkan** genomförs för Dalafjällen och Trysil på initiativ av Länsstyrelsen. Det är ett Interreg-projekt som avser insatser för energiomställning i fjällen. Länsstyrelsens näringslivsenhet håller i genomförandet. Genomförs i Dalarna och Hedmark fortlöpande till 2011.
- **SMEEFFEN**. Gävle Dala Energikontor arbetar med ett energieffektiviseringsprojekt för små och medelstora företag för att få fram goda exempel som andra kan följa. I 15 företag i länet genomförs en energikartläggning. Resultatet kommer att beskrivas i en rapport. Genomförs fortlöpande till 2010.

- **FEM** är ett Interreg-projekt som ska bidra till att utveckla regionens kompetens och även bidra till ökad forskning inom förnyelsebar energi och energieffektivisering, och stödja bildandet av nya företag och tjänster inom området, samt höja intresset för miljöfrågor. FEM disponerar medel som kan sökas för olika projekt inom området. Projektansvarig i Dalarna är Stiftelsen Teknikdalen. Genomförs fortlöpande till 2011 (ev förlängt till 2013).
- **Hjärtat i Skandinavien**. Ett interregprojekt som ska bidra till ekonomisk utveckling, attraktiv livsmiljö på landsbygden och framväxten av gränsöverskridande nätverk. Utveckling av besöksnäringen och Levande landsbygd är de två huvuddelarna i projektet. Genomförs fortlöpande till 2011 (ev förlängt till 2013).

3. Miljöanpassade transporter – vägen in i framtiden

Andra aktörer och processer genomför:

- I en regional samverkansprocess koordineras genomförandet av insatserna i positionsdokumentet **Strategi för miljöanpassade transporter i Dalarna**. Region Dalarna håller samman arbetet, i samverkan och dialog med andra aktörer inom området och med näringslivet.
- En **konsekvensanalys** av strategin för miljöanpassade transporter initieras och genomförs under året.

4. Klimatsmart konsumtion och beteende

Andra aktörer och processer genomför:

- **Folkbildning som redskap för energiomställning**. Dalarnas Bildningsförbund genomför tillsammans med studieförbunden i länet en omfattande folkbildningsinsats med stöd av Energimyndigheten. Syftet är att öka Dalfolkets kunskaper och engagemang inom energi- och klimatområdet. Folkbildningsinsatser har stor betydelse för flera av de strategiska områdena i denna verksamhetsplan. Pågår till 2011.
- I samverkan med studieförbund, organisationer och kommuner initieras fler projekt som syftar till att påverka människors beteende. Projekt **Medvetna Val** genomförs i Falun/Borlängeområdet, och ska engagera och stödja privatpersoner att göra förändringar i vardagslivet för att minska utsläppen av växthusgaser.
- ByggDialog Dalarna undersöker möjligheten att utveckla **hyresavtal med incitament för minskad energianvändning**. Vi behöver utveckla innovativa avtals- och samverkansformer med målsättningen att generera uthålliga incitament till resurseffektivitet och miljöansvar hos alla berörda parter

5. Produktion av förnybar energi

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- Stöd till nätverket för närvärmeentreprenörerna i länet, som en fortsättning av arbetet att ta fram rapporten *Närvärme i Dalarna*.

Andra aktörer och processer genomför:

- Projekt *SWX-energi* och *Gävle-Dala Energikontor* arbetar med att stimulera forskning, utveckling och nyetablering inom sol- och bioenergiområdet. Projektet ska bidra till att öka och effektivisera användningen av förnybar energi i Värmland, Dalarna och Gävleborg. Värmlands Energikontor, Karlstads Universitet, Högskolan Dalarna och företrädare för näringslivet är medintressenter. Pågår till 2011.
- *Landsbygdsprogrammet* inom länsstyrelsen stödjer utvecklingen av landsbygdsföretag inom energiområdet. Särskilda medel finns avsatta för att ge stöd till utvinning av *biogas* från gödsel. LRF driver projekt *Energilots* som arbetar på fältet för att stödja lantbrukets energiarbete. Projektet pågår t o m 2010.
- Organisationen *BiogasMitt* har bildats för att stödja utvecklingen av biogas inom Gävleborg- Dalarna. Flera biogasprojekt är på gång i länet. Det är angeläget att tankställen för biogasdrivna fordon kommer till stånd på olika platser i länet. I samverkan med landsbygdsprogrammet och berörda organisationer bör dessa initiativ stödjas.
- Utbyggnaden av *vindkraft* fortsätter, flera aktörer är verksamma i länet. Intresset att satsa på nya anläggningar är stort. Flera kommuner i länet har genomfört planeringsinsatser för lokalisering av vindkraft som en fördjupning till översiktsplanen.
- Effektivisering av *vattenkraftverk* fortsätter. Nybyggnation där så är möjligt.
- På *solenergiområdet* bedrivs forskning inom SERC. Nya statliga stöd finns för investeringar i anläggningar för solvärme och solceller.

6. Samhällsplanering för energieffektivitet

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- EnergiIntelligent Dalarnas sekretariat fortsätter under året att stötta *kommunernas klimat- och energistrategiska arbete*. Under 2010 inriktas insatserna på att stötta framtagande (i de kommuner där detta är aktuellt), genomförande och uppföljning av kommunala strategier, stimulera samverkan mellan kommunerna och bidra till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte.

Andra aktörer och processer genomför:

- Energimyndighetens program *Uthållig kommun* är ett samarbete mellan Energimyndigheten och mer än en femtedel av landets kommuner. Det utgår från den medverkande kommunens egna ambitioner att göra det lokala samhället mer uthålligt. I Dalarna deltar fem kommuner i programmet. Några dalakommuner deltar också i *Reklim*, med syfte att arbeta fram en klimatstrategi. Gävle-Dala Energikontor samordnar.

- **Länsstyrelsens planenhet** arbetar med att fördjupa och utveckla användningen av regionala och kommunala **planeringsunderlag**. Den fysiska planeringens behandling av energi, klimat och transporter utvecklas och kopplas till regionala planeringsunderlag och kommunernas klimat- och energiplaner. Den demokratiska processen och samråden i planeringen bör i större grad nyttjas för att informera och ge råd om en lämplig utveckling.
- Inom ByggDialog Dalarna drivs projektet **Planeringsprocesser för God Bebyggd Miljö**, som syftar till att utveckla arbetsmetodiken inom fysisk planering för ett mer hållbart samhälle. En handbok arbetas fram.
- I länet drivs ett **Klimpprogram** – lokalt klimatinvesteringsprogram – i Leksand fram till maj 2010. Gagnef och Falu kommuner har varsin Guldklimp där genomförandet pågår under 2010.

7. Energiomställningen som hävstång för utveckling och tillväxt

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- Fortsatt arbete med **konsultbranschen** efter det möte som genomfördes i september 2009, i syfte att stötta att ett konsultnätverk för regional kompetens inom energiområdet växer fram och därigenom stärker Dalarnas näringslivsutveckling. Samverkan med ByggDialog Dalarna.

Andra aktörer och processer genomför:

- Ett näringslivsprojekt för **energieffektiva företag** i Dalarna initieras och drivs av näringslivsenheten.
- Det **regionala serviceprogram** och partnerskap kring servicelösningar på landsbygden som Länsstyrelsen håller i bidrar också till energi- och klimatarbetet

(se också insatser under 2. Industri och näringsliv)

8. Utbildning, kunskap - insikt – handling

Andra aktörer och processer genomför:

- **SERC och Högskolan**. Initiera installatörsutbildningar och nätverksbyggande mellan företag som arbetar med förnybar energi – bl.a. solenergi och bioenergi. Högskolan erbjuder installatörsutbildningar i solenergi, och ett program för energiteknikerutbildning.
- **Dalarnas Bildningsförbund** genomför tillsammans med studieförbunden i länet en omfattande folkbildningsinsats, se pkt 4. *Klimatsmart beteende*.
- Stiftelsen Teknikdalen arbetar med projektet **Lärande för hållbar utveckling** i syfte att stötta lärarna i grundskolan att ta upp energi- och hållbarhetsfrågor i undervisningen

- Stiftelsen Teknikdalen deltar också i **KNUT-projektet**, som syftar till att öka intresse, kunskap och engagemang för klimat- & energifrågor hos barn och ungdomar genom att integrera dessa frågor i skolans undervisning. Pågår till 2012.
- Det doktorandprojekt som genomförs på Högskolan Dalarna, i samverkan med Bygg-Dialog Dalarna, leder till **fördjupad kunskap** om förutsättningarna för energiomställningen.

9. Systemeffektivitet

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En **regional systemanalys** av Dalarnas energiomställning initieras. Systemanalysen tydliggör en del av de synergieffekter som finns i energiomställningen. Systemanalysen genomförs i samverkan med respektive sektor, liksom system- och konsekvensanalyser av förslagen i strategin.
- En strategi utarbetas, tillsammans med företrädare för branschen, för hur utvecklingen av Dalarnas fjärr-, kraft- och närvärmepotential inklusive tillvaratagande av spillvärme kan stödjas. I strategin ingår en kartläggning av nuläget inom länet, vilka möjligheter till samverkan som finns även över kommungränserna och vilka potentialerna är för framtida utbyggnad. Strategin utvecklas till en **regional fjärrvärmeplan**. Initieras under 2010.

Andra aktörer och processer genomför:

- Flera satsningar pågår i de flesta kommuner vad gäller utbyggnad och utveckling av **när-, fjärr- och kraftvärme**.

Uppföljning

Sekretariatet inom EnergiIntelligent Dalarna ansvarar för:

- En kort **verksamhetsberättelse inkl. statusrapport för genomförandet av alla åtgärder** i EnergiIntelligent Dalarna utarbetas årligen.

Andra aktörer och processer genomför:

- Uppföljning av Dalarnas energibalans, tillförsel och användning av energi, sker inom ramen för länsstyrelsens **uppföljning av Dalarnas miljömål**. Under 2010 ska flera regionala och lokala energiindikatorer kunna presenteras. Gävle-Dala Energikontor arbetar också med att sammanställa och analysera energistatistik.
- Även **ByggDialog Dalarna** genomför under året en fördjupad utvärdering av sitt arbete

II. Organisation, genomförande och ekonomi

I energiprogrammet beskrivs mer utförligt utgångspunkter för den regionala energisamverkan.

Organisationsstruktur

För att hålla samman energiarbetet hos de olika aktörerna och de sektorer de representerar, så att de gemensamma målen ska nås, är utvecklad regional samordning nödvändig.

Genomförandet av EnergiIntelligent Dalarna samordnas genom styrgruppen, referensgruppen samt AU/samverkansgruppen och genom sekretariatets löpande arbete.

Styrgrupp

Styrgruppen sammanträder två till fyra gånger per år.

Styrgruppens ansvar:

- Övergripande beslut om verksamhetens inriktning
- Stärka samverkan mellan organisationer, verksamheter och beslutsnivåer
- Vid behov initiera och koordinera åtgärder

Styrgruppens sammansättning 2010:

Maria Norrfalk, *Länsstyrelsen Dalarna* **Ordförande**

Anders Ahlgren, *Region Dalarna*

Martin Bergdahl, *Landstinget Dalarna* (representant för *ByggDialog Dalarna*)

Chris Bales, *Högskolan Dalarna*

Anders Heldemar, *Stora Enso*

Krister Söderstam, *Åkeriföreningen Mittåkarna*

Karin Örjes, *Dalarnas Bildningsförbund*

Christer Sjölin, *fristående energiexpert*

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna*

Programkoordinator för EnergiIntelligent Dalarna deltar som sekreterare.

Arbetsutskott/samverkansgrupp och sekretariat

Länsstyrelsen står för processens **sekretariat** och programkoordinering. Sekretariatet håller tillsammans med AU/samverkansgruppen ihop det löpande arbetet. AU/samverkansgruppen sammanträder cirka en gång per månad.

Arbetsutskottet ska:

- Bereda ärenden till styrgruppen och hantera verkställandet av deras beslut.
- Bygga upp former för en regional samverkan och initiera programmets åtgärder.
- Sprida information kring energifrågor och genomföra seminarium.
- Skapa förutsättningar för en profilering av Dalarna som föregångare i arbetet med energiintelligenta lösningar.
- Lyfta upp energifrågorna i ett miljö- och utvecklingsperspektiv.
- Genomföra uppföljning och andra insatser i anslutning till programmet.

- Samordna insatser som görs i de samverkande projekten.

Arbetsutskottets sammansättning:

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna* **Ordförande**

Håkan Sternberg, *Länsstyrelsen Dalarna* **Sekreterare**

Gävle-Dala Energikontor

Region Dalarna

ByggDialog Dalarna

Stiftelsen Teknikdalen

Anna Lindström, *Länsstyrelsen Dalarna*

Magnus Eriksson, *Länsstyrelsen Dalarna*, *miljömålssamordnare*

Referensgrupp – regionalt energinätverk

Referensgruppen, som utgör ett regionalt energinätverk, kallas till möten två till fyra gånger per år. I nätverket ingår representanter från berörda intressenter, bland annat företrädare för centrala och regionala myndigheter, näringsliv, industri, organisationer och föreningar. Målsättningen är att tillvarata länets samlade kompetens inom energiområdet.

Nätverkets roll:

- Verka som idébank och bollplank.
- Känna av nya influenser och utvecklingsriktningar runt om i regionen samt nationellt.
- Bidra med spetskompetens, erfarenheter och kontaktnät.
- Bidra till samverkan mellan insatser som görs av olika aktörer i länet

Nätverkets sammansättning 2010:

Per-Erik Sandberg, *Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenhet* **Ordförande**

Håkan Sternberg, *Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenhet* **Sekreterare**

Region Dalarna

Gävle-Dala Energikontor

ByggDialog Dalarna

Landstinget Dalarna

Dalarnas Bildningsförbund

SSAB

ABB Power Systems

Borlänge Energi

Stora Tunabyggen

DalaKraft

SkiStar AB

Idre Fjäll

Företagarna

Högskolan Dalarna

Biogas Mitt

Energirådgivare

Mora kommun

Dala Energi

LRF

Mellanskog, Region Nord

Skogsstyrelsen, Region Mitt

Dala Energiförening

Dalarnas Luftvårdsförbund

Villaägarna

Sveriges Byggindustrier

Siljan Chark

Stiftelsen Teknikdalen

Naturskyddsföreningen
Länsstyrelsen Dalarna miljövårdsenheten
Länsstyrelsen Dalarna plan- och beredskapsenhet
Länsstyrelsen Dalarna lantbruksenhet
Länsstyrelsen Dalarna näringslivsenhet

Länsstyrelsen Dalarna har dessutom en *intern energigrupp* för de tjänstemän som arbetar med frågor som har anknytning till energi- och klimatområdena.

Genomförande

Tyngdpunkten i verksamheten är att initiera och genomföra de åtgärder som redovisas i energiprogrammet, samt samverka och information.

Samordning av åtgärder

Huvuddelen av energiprogrammets genomförande av åtgärder sker inom ramen för pågående sektorsarbete och verksamheter hos berörda organisationer. En bild av samverkansstrukturen och medverkande parter ses nedan. Särskilt viktiga är de samverkande processerna, ByggDialog Dalarna, Dala-MaTs och Gävle-Dala Energikontors verksamhet:

Samverkan och Information

Att arrangera mötesplatser för dialog mellan olika parter är väsentligt för att få till stånd en ökad och fördjupad samverkan. Det senare är en förutsättning för att få igång flera åtgärder och initiativ på energiområdet. Samverkan sker via formella och informella möten, samtal och

andra sammankomster främst mellan lokala och regionala aktörer. Men även samverkan med Energimyndigheten, Skogsstyrelsen, Boverket och Naturvårdsverket är väsentliga.

Informationen sprids framförallt via:

- **Webben**, www.energiintelligent.se är länkad till en hemsida på www.dalarna.se
- **Seminarier/workshops**: det årliga Energiseminariet, och andra seminarier efter behov

Uppföljning

Inom ramen för länsstyrelsens samlade miljömålsuppföljning kommer regionala och kommunala energibalanser (tillförsel/användning) samt indikatorer som belyser olika energiaspekter att redovisas fortlöpande. Miljömålsuppföljningen fokuseras på att följa upp energitillståndet i förhållande till beslutade regionala mål för energi.

Uppföljningen av EnergiIntelligent Dalarna inriktas på att belysa dels hur den regionala energisamverkan utvecklas och dels genomförandet av programmets 63 åtgärder och övriga aktiviteter. Den årliga uppföljningen och utvärderingen av resultaten i förhållande till beslutade mål och planer utgör ett viktigt underlag för utveckling av EnergiIntelligent Dalarnas verksamhet och därmed beslutsunderlag för styr- och samverkansgrupp. Men uppföljningen ska även stimulera hela Dalarnas energiarbete – genom att sprida resultat och erfarenheter från enskilda projekt och aktiviteter.

Målsättningen är att de olika delmomenten i energiuppföljningen på sikt ska resultera i ett samlat årligt ”energibokslut” för Dalarna.

Ekonomi

Länsstyrelsen ansvarar för det övergripande arbetet inom EnergiIntelligent Dalarna som koordinerar arbetet, arbetar med övergripande information och uppföljning av både program och länets energibalans.

Enskilda åtgärder ska i första hand både genomföras och finansieras inom ramen för de enskilda aktörernas ordinarie verksamheter. Men flera av de åtgärder som redovisas i energiprogrammet är av utvecklingskaraktär varför det behövs ekonomiskt stöd från till exempel Energimyndigheten, Naturvårdsverket och andra regionala/centrala parter för dess genomförande.

För att EnergiIntelligent Dalarna ska få den genomslagskraft som avses och uppnå de visioner och mål som beslutats i programmet behöver den övergripande budgeten förstärkas med ytterligare medel för bland annat delutredningar och förprojektering av åtgärder.